

Genís Barnosell

**EL GOVERN DE GIRONA DURANT
LA GUERRA DEL FRANCÈS (1808-1814)
UN ESTAT DE LA QÜESTIÓ***

De 1808 a 1814 se succeïren fins a quatre models d'ajuntament diferents. El primer, era el de l'ajuntament borbònic, que fou el que féu front als primers moments de la invasió i a la revolta plebea contra els francesos, el juny de 1808. Entre la revolta i la capitulació de la ciutat, el desembre de 1809, fou vigent el mateix Ajuntament borbònic, però la seva autoritat superior canvià dràsticament, ja que el govern de la ciutat fou assumit per una Junta de Govern que destituí el Governador borbònic. Es pot considerar un segon model. Caiguda la ciutat, els francesos imposaren un nou model, còpia del que regia a França -és un tercer model. Finalment, una vegada retirats els francesos, el març de 1814, regí per uns mesos un ajuntament constitucional, basat en la Constitució espanyola de 1812, que constitueix inqüestionablement un quart model, fins que fou reinstaurat l'ajuntament borbònic.

El municipi borbònic a inicis del segle XIX

Al llarg del segle XVIII, com ha explicat Josep M. Torres Ribé, el municipi va ser element fonamental de control del país per part de la nova dinastia borbònica. El municipi "borbònic" imposat amb la Nova Planta va suposar un mecanisme d'aristocratització de la vida municipal -i, d'adhesió, per tant, d'aquest col·lectiu a la nova dinastia-, només temperat en part per la reforma de 1766. En el cas de Girona, entre 1716 i 1808 foren nobles el 70,6% de tots els regidors, una xifra que s'eleva al 76,5% si hi afegim els doctors en dret i medicina -uns doctors que, cal recordar, "des de l'època medieval, eren considerats arreu d'Europa com una categoria afí a la noblesa i com a gaudidors de moltes de les preeminències i exempcions

nobiliàries". Sense dades sobre el 14,7% de tots els regidors, els que segur que no eren nobles ascendiren, durant gairebé un segle, només al 8,8% del total (repartit entre comerciants i artistes, o sigui, notaris, apotecaris, botiguers, etc.). Una mica més oberts foren els càrrecs introduïts a la dècada de 1766 com a element de control "popular" -no aristocràtic- dels regidors vitalicis, diputats i síndics personers, i, en el cas gironí, sobretot el primer, puig que entre 1766 i 1808 nobles i doctors només en suposaren el 27,5% de tots els que l'exerciren (però el 70% en els segons). Tanmateix, la majoria numèrica dels regidors i, a més, les atribucions "autènticament omnímodes sobre la resta dels regidors" que exercia el regidor degà donaren a la noblesa un predomini absolut en el municipi gironí, que contrastava amb les poblacions menors, on l'obertura a altres sectors socials era molt major. Aquest predomini de la noblesa suposava també una notable discordança amb el poder econòmic de la ciutat, ja que es donava molt poca coincidència entre els càrrecs municipals i els majors contribuents, de manera que el 1800 només el 2% dels 50 majors contribuents gironins participaven en l'ajuntament (TORRAS RIBÉ, 1983: 206-208, 248, 252, 257-258, 346).

Les atribucions del municipi borbònic es corresponien amb el "gobierno político y económico de sus ciudades, villas y lugares, y abasto y provisión para el común del pueblo, y lo demás tocante a la policía de ellas, y a la administración de sus propios y rentas", és a dir, d'administració dels ingressos de la ciutat, per una banda, i per l'altra, abastiment, obres públiques, policia i sanitat. Tot plegat, però, en un sentit estrictament administratiu (perdues les competències socials, econòmiques i polítiques dels municipis anteriors) i buidat en gran mesura del "contingut de gestió autònoma i sobirana" dels municipis

tradicionals, a causa de l'estricta subjecció municipal al corregidor (que n'exercia la presidència o la delegava en l'alcalde major), a la Reial Audiència i, en darrer terme, al Capità General (TORRAS RIBÉ, 1983: 204-206; TOMÁS Y VALIENTE, 1999: 280).

En un municipi com Girona, cap de corregiment i plaça forta, l'estructura de poder local i territorial arrancava per tant amb l'ajuntament, el qual depenia del corregidor que era alhora governador polític i militar, i del qual depenien els altres ajuntaments i places fortes del corregiment, i que, com han assenyalat Ramon Alberch i Josep Quer, a més d'exercir el comandament militar i la presidència dels ajuntaments, "impartia justícia en nom del rei, tenia cura dels camins i les obres públiques, dels proveïments, de l'ordre públic", etc. Seguint la cadena de comandament, aquest havia d'adreçar-se a la Reial Audiència i al Capità General (que junts formaven el Reial Acord) (ALBERCH / QUER, 2001: 56-57; MERCADER, 1957; CERRO, 2007).

A començaments de 1808, el governador militar i polític era el general Joaquín de Mendoza i l'ajuntament tenia la composició següent.

Membres de l'Ajuntament de Girona, febrer-maig 1808

Càrrec	Nom i COGNOMS	Professió o posició social
Regidor degà	Fco DE DELÁS	Noble, doctor en lleis
Regidor	Martín DE BURGUÉS	Noble
Regidor	Buenaventura QUINTANA	Noble
Regidor	Ramón VILAR	Notari
Regidor	Ignacio RIBOT	Doctor en drets

Càrrec	Nom i COGNOMS	Professió o posició social
Regidor	Ignacio GILABERT	Doctor en drets
Diputat	Fco BALTÁ	Comerciant
Diputat	Fco Carlos BEFARÁS	Notari
Diputat	Vicente OLIVA	Impressor
Diputat	Pío PALLÉS	Cobrador (?)
Diputat	José SAMBOLA*	Noble
Síndic Procurador	Antonio GARRIGOLAS	Noble
Síndic Personer	Ignacio ANDREU SANS	Doctor en drets

* Sambola apareix com a substitut de Baltá i Befarás a partir d'1/5/1808. Fonts del quadre: AMGi, Manuals d'acords, febrer-maig 1808; PUIG, 2007: 53; TORRAS RIBÉ, 2011; SIMON, 1985: 187-213

Resumit a les categories usades per Josep M. Torras Ribé, suposa, en conjunt, un ajuntament format gairebé en les seves dues tercers parts per nobles i doctors (61,54%), quasi un 40% de plebeus probablement benestants (artistes i comerciants, 38,46%). Cap menestral i cap pagès (i un 7,69% que no ens consta).

Van ser aquestes autoritats les que es van enfrontar al conjunt d'esdeveniments que van marcar la primera fase de la invasió francesa: l'entrada de tropes a la Península (novembre de 1807), el control de punts estratègics, l'abdicació de Carlos IV en el seu fill Fernando VII arran dels fets d'Aranjuez (17-19/3/1808), la insurrecció de Madrid (2/5/1808), la lloc-tinència de Murat (4/5/1808), les abdicacions de Carlos IV i Fernando VII en Napoleó (5 i 6/5/1808), la convocatòria de

Bayona (25/5/1808), la cessió dels drets de la monarquia espanyola a Josep I per part de Napoleó (6-10 de juny).

A Girona, no tenim un relat actualitzat de l'arribada d'aquestes notícies i de l'actuació de les autoritat i cal refiar-se de relats tradicionals, malgrat que sabem de les seves insuficiències -o, més concretament, del seu biaix interpretatiu (BARNOSELL, 2011). Si seguim Emili Grahit, les tropes franceses passaren per la ciutat els dies 10 i 11 de febrer, el 26 de febrer, i el 4, 6, 8 i 9 d'abril. La reacció de les autoritats sembla que consistí en:

a) Intentar satisfer les exigències franceses d'allotjament per a les tropes -buscant recursos, queviures, locals (sobretot hospici i convents) i cases particulars per a tal tasca, a més de permetre la inspecció de les fortificacions. L'ajuntament i el governador es van mostrar tant hospitalaris com van poder i en data 8 d'abril rebien amb tots els honors al general Charbran.

b) D'acord amb el seu caràcter d'autoritats sense autonomia i capacitat d'iniciativa, buscar informació i empara en les autoritats superiors (amb poc èxit perquè una resposta del Capità General no es rebé fins el 15 de febrer i es limitava a dir que no sabia res de res, que es procurés satisfer els francesos, i que demanaria informació en els seus superiors, la qual quan finalment arribà manava igualment de satisfer els francesos)

c) Insistir en la bona fe dels francesos, malgrat que el 18 de març aquests s'apoderaren de Sant Ferran. Així, en data 10/2 s'afirmava que calia convèncer-se de la "buena armonía, y justas consideraciones de las tropas francesas" i el 29/3 que calia tractar les tropes franceses de pas amb la "máxima consideración". De fet, el 26/3 el Capità General de Catalunya havia fet publicar a Barcelona i l'adreçava arreu del

Principat un ban que reproduïa un Decret de Fernando VII en el que insistia que l'exèrcit de Napoleó "atraviesa mi Reyno con ideas de paz y de amistad", i que l'11/5/1808 Mendoza feia publicar a Girona el ban que reproduïa la versió oficial dels fets del 2 de maig a Madrid, segons la qual hi havia hagut un "alboroto en la Corte" provocat "por un corto número de personas inobedientes á las leyes" (aquestes bans a AMGi, Bans)

d) Amagar al públic la informació potencialment compromesa. A mitjans abril era la catedral la que rebia la nova de la pujada al tro de Ferran VII (per fer un acte de pregàries) i el 29 d'abril el governador ho comunicava a l'ajuntament. Però quan al maig rebé una notificació del capità general Ezpeleta que Carlos IV tornava a ser el monarca i que Murat era lloctinent, ho amagà al públic. A mitjans de mes, sembla que circularen impresos anònims contra la situació i fou aleshores quan els francesos oferiren tropes a les autoritats gironines per conservar l'ordre. El 18 es demanaven instruccions al Capità General, el qual responia que continués amb la mateixa política que fins aleshores i que conservés l'ordre. Assabentat l'ajuntament, decidia el 23 no fer-ne publicitat i mirar d'esbrinar els rumors que corrien per Girona. Davant la convocatòria de Corts de Bayona, l'ajuntament tornava a preguntar al Capità General què havia de fer i, davant la seva resposta afirmativa, el 27 Governador i Ajuntament escollien diputats en les persones del regidor degà i del cavaller de la Vallette (el qual va refusar-ho i va ser escollit en lloc seu a Josep de Perpiñá). El mateix 27 es feia públic, amb la conseqüència que de Delás era amenaçat anònimament, dimitia, i no sent-li acceptada marxava ell i Perpiñá cap a Bayona el 2 de juny (GRAHIT, 1894: I, 11-32).

Revolta i revolució

La narració tradicional enllaça el desassossec dels gironins davant aquests fets (més afirmat que demostrat) amb l'aixecament antifrancès del 5 del juny. Després que el 4 de juny hi hagués crits al carrer de Ballesteries assenyalant que Figueres s'havia pronunciat, el dia 5 un advocat (José Matas) i 4 representants gremials (Fco. Serra, baster; Joseph Jonama (o Joanama), botiguer; José Roig, terrissaire; Narciso Rovira, fuster) s'entrevistaren amb el síndic procurador de l'ajuntament per demanar-li una reunió per sol·licitar que Girona es pronunciés. Aquesta tingué lloc sota la presidència del Governador i l'ajuntament només resolgué que la sol·licitud es fes per part d'una comissió més àmplia i representativa del "veïnat". Amb la plaça del Vi, seu de l'ajuntament, plena de gom a gom, es triaren representants de la "multitud" que resultaren ser, en tant que "comissionats del poble", un notari Fco. Puig Dorca), un botiguer (Josef Jonama), un comerciant (Fco. Serra), un passamaner (Narciso Diví), l'abat de Sant Feliu, el clavari de la Catedral i dos cavallers (Ramón de Manresa i Alejandro Andreu Pi). Tots plegats demanaren a l'ajuntament que Girona es posés en estat de defensa contra els francesos. Els membres de l'ajuntament estaven sens dubte "animados de verdadero amor patrio", insistia Grahit, però dubtaren llarga estona per les possibles conseqüències sobre la ciutat d'aquells actes fins que entengueren que "debía accederse a la voluntad del pueblo" i acceptaren la formació d'una Junta àmplia que s'encarregués de la defensa de la ciutat -si bé, temerosos, van falsificar l'acte de la sessió assenyalant que Girona es volia defensar, no dels francesos, sinó dels revoltats. Si això era el dia 5 al matí, a la tarda, "sosega-

dos un tanto los ánimos", es veíé que la junta de 24 miembros era massa àmplia i es reduí just a 9, insistint en l'acta de la sessió que era per salvar Girona dels revoltats. El "paisanaje" que "pedía constantemente armas y municiones" i els vinguts dels pobles del voltant (i que continuaren entrant a la ciutat aquella tarda) es posaren, en fi, a preparar la ciutat per a la defensa contra els francesos (GRAHIT, 1894: I, 33-40).

Xavier Morales i Jordi Bohigas han assenyalat amb encert el paper fonamental dels pobles en la revolta i les temences de les autoritats i els seus esforços per no ésser sobrepassats pels esdeveniments, tot assenyalant que la seqüència completa dels fets d'aquells dies queda encara per establir (MORALES / BOHIGAS, 2010: 24-26). Queda clara, tanmateix, la iniciativa plebea de la resistència gironina i les fortes reticències de les autoritats. Com deixà escrit Guillermo Minalí, l'enginyer militar en cap de la plaça, els que entraren a la ciutat "corriendo en tropel por las calles amenazaban insultar á las Autoridades" i calgué "que patrullasen por la ciudad oficiales con tropa acompañados de religiosos, caballeros y otros habitantes de confianza para deshacer la reunión del paisanaje" i que després calgué encara "entrete-ner el gran numero de paisanos, que se habían introducido en la ciudad y á este fin se dispuso, que se empleara en la recomposición de los caminos que conducían á los fuertes, haciéndoles entender, que esta obra era indispensable para conducir á ellos la artillería, con esto y con otras providencias que se tomaron para la publica tranquilidad, se consiguió evitar los desordenes, hasta que pasadas las fiestas [de Pentecostés], se retiraron á sus pueblos" (MINALI, 1840: 26-27). Com seria tant habitual a l'Espanya de la primera meitat del segle XIX, la formació d'una junta va ser el mecanisme uti-

litzat per fer la "revolució" -en expressió de l'argenter Miquel Feu que ens oferí una descripció dels fets (BOHIGAS / MIRAMBELL / PRAT / VILA / SURIÀ, 2009)- tot intentant no perdre la iniciativa.

Efectivament, en els moments de més agitació fou instaurada una junta àmplia, de 24 membres, que sota la presidència del Corregidor i Governador general Mendoza, incloïa 10 oficials dels regiments de la plaça, un altre militar en la persona del Governador de Fuenterrabía (actual Hondarribia) que es trobava a Girona, l'alcalde major (o sigui, l'immediat subordinat del corregidor), 3 membres de l'ajuntament, 2 canonges de la Catedral, 2 nobles i 4 "representants del poble". Els membres de l'ajuntament eren els regidors Martín de Burgués i Ramon Vilar i el síndic personer Ignacio Andreu (noble el primer, notari el segon, doctor en drets el tercer). Els representants del poble eren els plebeus que van ser escollits de la "multitud" a la plaça del Vi: Puig Dorca, Jonama, Serra i Diví. La Junta ampliada, per tant, estava controlada per l'autoritat reial i l'exèrcit, amb la col·laboració de les altres autoritats tradicionals de la ciutat, ajuntament, església i nobles, ampliada amb quatre plebeus. Quedarà com a Junta que es reunirà només ocasionalment -per exemple, arran de la capitulació de la ciutat.

La segona Junta serà molt més reduïda, serà la que "entenderá en todo", i mostrarà també amb claredat els canvis que s'estaven produint a la ciutat. El president ja no era Mendoza sinó Julián de Bolívar, coronel i tinent de rei de la plaça. Mendoza, que havia estat la cara visible de la rebuda cordial als francesos, era deixat així en un segon terme -per "indisposición" escriurà un dels oficials de la plaça (MEDRANO, s.f.: 39), malgrat que no pas desposseït del seu càrrec de go-

vernador, i es conservava només com a militar membre un tinent coronel d'Ultònia, Juan O'Donovan. Tampoc no hi era l'alcalde major, home de confiança del governador. De l'església, s'hi mantenia el canonge Juan Planella i d'entre els nobles, el cavaller Joseph de la Valette. De l'ajuntament, el noble Martín de Burgués (que exercia de regidor degà en absència de Fco. de Delás) i el doctor en drets Ignacio Andreu. Com a representants del poble restaven Puig Dorca i Jonama -un fet aquest, que hi estiguessin representats plebeus en nom dels col·legis i gremis, molt rar a les juntes que s'organitzaren arreu d'Espanya (HOCQUELLET 2008). Un Miguel Germen exercia de secretari. En definitiva, el poder de la ciutat restava en mans d'autoritats tradicionals -exèrcit, ajuntament, església i noblesa-, però l'autoritat reial estrictament legal -corregidor - governador i alcalde major- quedava en un segon terme, en el que era sens dubte un acte revolucionari. En els dies següents, també davant d'un nou avalot plebeu, el governador era destituït i substituït per Julián de Bolívar qui, fins a l'arribada d'un nou governador interí (Álvarez de Castro, nomenat a finals de gener de 1809), exercí, per tant, de màxima autoritat de la ciutat. Minali, conscient del trencament que això implicava, procurà justificar el fet: "la Junta aunque tenía por muy injusta esta solicitud condescendió á ella para evitar un alboroto" (MINALI, 1840: 27). El dia 8 quedava clar qui manava a Girona: un breu ban assenyalava que "se hace saber al Público, que la Junta establecida á solicitud de las Parroquias, Colegios y Gremios de la presente Ciudad, entenderá de hoy en adelante, en todos los asuntos y disposiciones que deben tomarse para la seguridad, y felicidad Pública, y defensa de la Patria, quedando Yo encargado de presidirla". Signava Julian de Bolívar (AMGi, Bans, lligall 12bis). El mateix dia 8,

l'ajuntament, reunit en sessió, aixecava acta del fet que els membres de la Junta Gubernativa tenien "plenos poderes para obrar, y determinar quanto consideraren mas conveniente, y oportuno á la defensa de esta ciudad". Els membres de l'ajuntament "acordaron reconocer, y reconocieron á la mencionada Ylustre Junta Gubernativa creada en esta ciudad en la tarde del día cinco del actual, por la voz general de todo el Pueblo, y que en consecuencia se cumplan por parte del Ayuntamiento sus ordenes, y disposiciones" (AMGi, Manuals d'Acords, 8/6/1808).

Richard Hocquellet, en la seva anàlisi de les juntes formades arreu d'Espanya el 1808, ha destacat el caràcter excepcional de la introducció de plebeus en representació de Col·legis i Gremis que hem vist que es va produir a Girona. Ell mateix classifica, encertadament, la junta de Girona entre les "d'orientació militar", pel seu important component militar. Que fossin, com planteja ell, les autoritats locals les que decidissin la incorporació dels militars per raons estratègiques, em sembla més dubtós (HOCQUELLET, 2008). Més aviat, la Junta conservava l'estructura jeràrquica pròpia del model de governació territorial borbònica, i amb el pas del temps els membres civils de la Junta és probable que perdessin pes específic. En la mesura que la Junta substituïa a les autoritats tradicionals es pot considerar, com he dit, revolucionària. Ara bé, l'ordre social no s'atacà i el conjunt del moviment fou controlat per autoritats tradicionals. La Junta, al seu torn, procurà obeir en tot moment les ordres que li vingueren de les autoritats "patriotes", ja fossin aquestes estrictament militars, ja fossin les Juntes superiors (catalana o Central) que s'establirien tot seguit (vegeu per a aquesta qüestió al conjunt d'Espanya MOLINER, 1997).

Un govern excepcional per a un moment excepcional: la Junta de Govern (5/6/1808-10/12/1809)

La Junta de Govern o Junta Governativa (o Superior Junta Gubernativa) s'erigia així en la màxima autoritat de Girona. La Junta ho era, en primer lloc i com assenyalava l'ajuntament, de la ciutat de Girona, i així consta en prou documentació. Però en la mesura que el governador n'era el president i que la ciutat era cap de corregiment, la Junta actuava alhora com a Junta corregimental. Així, en un ban de 16 de juny de 1808 signat per Julián de Bolívar el secretari feia constar que es produïa per "acuerdo de la M.I. Junta Gubernativa de la Ciudad de Gerona", alhora que començava el ban amb la frase "para librarse esta Ciudad y Corregimiento de los insultos que le amenazan los individuos...", deixant clar, per tant, que les seves decisions afectaven el conjunt del Corregiment, malgrat que l'únic ajuntament representat en ella era precisament el de la ciutat de Girona. Al mateix temps, ocupat Sant Ferran pels francesos, la Junta del corregiment de Figueres (creat aquest en 1802) s'integrà a la de Girona, amb la qual cosa la Junta gironina cobria tot el territori del corregiment creat amb la Nova Planta. Així, segons especificava un altre ban de 31/8/1808 la "I. Junta de Gobierno unida de Gerona y Figueras" manava unes instruccions "á cualquiera Cuerpo, ó Persona de esta Ciudad [o sigui, Girona] y de los Pueblos de su corregimiento y del de Figueras". El 18/7/1809 un altre ban anava signat per "nos el Presidente y Junta de Gobierno de la Ciudad y Corregimiento de Gerona, á la que está unida la del de Figueras". Altres vegades se signava simplement "Junta Gubernativa de la Ciudad de Gerona". D'una manera o d'una altra, queda clar que la Junta exercí la seva autoritat en el con-

junt del corregiment tant com pogué -o sigui, en la mesura que ho permeté el control que els francesos estengueren progressivament pel territori (BARNOSELL, coord. 2010).

Segons Minali, els membres de la Junta general que no formaren part de la Junta Governativa s'organitzaren immediatament en una Junta Militar i en una Junta Econòmica, tenint la Junta de Govern autoritat sobre les altres dues (MINALI, 1840: 28 i 310-312). Aquesta Junta de Govern, per altra banda, no substituï les juntes locals que s'haguessin pogut crear ni els ajuntaments, ni tampoc l'ajuntament de Girona, sinó que s'erigí en el cap superior de tots aquestes institucions.

No estem en condicions de precisar quina va ser la tasca exacte de l'ajuntament de Girona en el temps que va des de la creació de la Junta, el juny de 1808, fins a la capitulació de la ciutat, el desembre de 1809. Però hom té la sensació que el paper de l'Ajuntament anà quedant desdibuixat a la Girona dels setges, al mateix temps que es transformava la relació entre les Juntes dessus dites. Així, el 15/6/1808, la Junta de Govern escrivia a l'Ajuntament en el sentit que ella mateixa només havia estat creada “provisionalmente en las circunstancias actuales para el armamento y dirección de los objetos necesarios á la defensa común” i que de cap manera era “un magistrado representativo del pueblo”. Era l'Ajuntament, en tant que òrgan “representatiu” el que havia d'escollir diputats per enviar a Cervera per coordinar les diferents juntes catalanes (AMGi, Manuals d'acords, 15/6/1808). A començaments de juliol, l'Ajuntament també tingué una participació destacada en el nomenament de Sant Narcís com a Generalíssim dels exèrcits que depenien de la Junta de Girona. Efectivament, amb la Junta de Govern, les autoritats eclesiàstiques i altres "distinguidas Personas de la Ciudad", el "Muy Ilustre y

pleno Ayuntamiento" fou una de les institucions que reunides en "Junta General" considerà que calia "nombrar á un Gefe, que dirija las operaciones, y tenga bastante poder para contrarestar las fuerzas del enemigo: Y que nadie mejor que el citado Patron, y Martyr San Narciso puede desempeñar este augusto encargo" (AMGi, Manuals d'acords, 1/7/1808).

A partir d'aquí, tanmateix, les actuacions de l'Ajuntament semblen molt més rutinàries, molt adaptades a les que eren les (poques) competències d'un ajuntament borbònic, com es pot veure en els Manuals d'acords. El juliol de 1808, per exemple, l'activitat de l'ajuntament consistia (a banda d'aixecar acta de l'esmentat nomenament de Sant Narcís com a Generalíssim dels exèrcits) en acatar les ordres de la Junta sobre entregar-li romanents de tota mena que tingués l'ajuntament, permetre la lliure venda de vi (intentant negociar amb la junta que li compensés la pèrdua d'ingressos en impostos que això suposaria), i informar-se dels queviures que hi havia a la ciutat; prenia algunes decisions sobre la carnisseria de la ciutat, el preu de l'oli, i admetia la renúncia de l'arrendatari dels molins de la ciutat. El gener de 1809 l'ajuntament prenia decisions sobre la seva organització interna, sobre "empleos" municipals, sobre l'"asiento" de la sal i el preu del pa i del gra, sobre dots a donzelles per maridar, sobre recaptar impostos exigits per la Junta, acordava també posar-se d'acord amb la catedral per fer les "honras" i dol per la mort del comte de Floridablanca (president de la Junta Central) i pregar per l'èxit de les armes espanyoles segons ordenava la Junta de la ciutat, expedia certificats de noblesa i de "casa hacendada", gestionava la quinta de solters de la ciutat exigida pel Marqués de Lazán, aleshores comandant de les tropes a l'Empordà i Girona, (l'ajuntament ho feia sota ordres de la Junta, però era

aquesta una qüestió fonamental de cara a possibles exempcions) i repartia entre els diferents regiments de la ciutat els quintos que venien del conjunt del corregiment (en això, l'ajuntament demanava a la Junta que ho assumís ella) (AMGi, Manuals d'acords). Quan alguna decisió era fruit de la negociació entre ajuntament i Junta de Govern, el primer solia aparèixer també als bans corresponents. Així, el 4/9/1808 la Junta feia públic l'acord amb el que havia arribat amb l'Ajuntament sobre la lliure venda de vi, aiguardent i porcions de menjar, i el 7/6/1809, arran de la tasca de desempedrar carrers de la ciutat, la decisió definitiva fou presa per Álvarez de Castro d'acord amb l'ajuntament i el ban corresponent el signava el governador "de acuerdo del M.I. Ayuntamiento" (AMGi, Bans). En definitiva, segurament es pot avançar la hipòtesi que fins a juny de 1809 les activitats principals de l'Ajuntament se cenyiren en gran manera a les que corresponien a les seves competències a inicis de segle.

Tanmateix, la militarització extrema de la ciutat i el personalisme d'Álvarez de Castro degueren portar a un creixent protagonisme dels militars, de manera que el desembre de 1809 fou Julián de Bolívar (ja que Álvarez de Castro havia caigut malalt) i la Junta Militar els que imposaren la seva opció de capitular a una Junta General que semblava molt més dividida (amb els prohoms gremials com a grans defensors de continuar la defensa) i a una Junta Governativa que en els moments crítics només sembla tenir dos vocals en les decisions -sempre segons Minali (MINALI, 1840: 282-293).

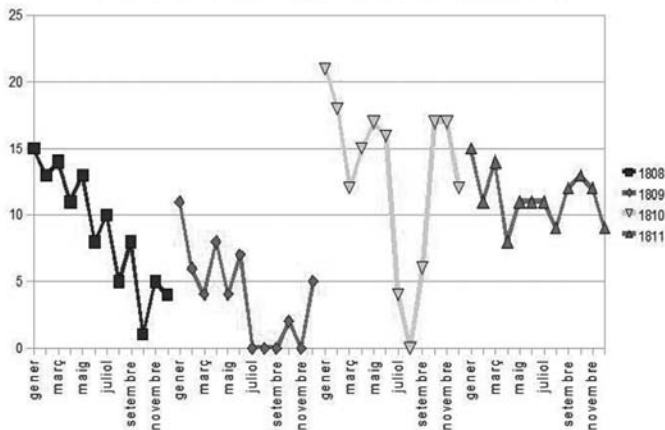
Això no vol dir que els militars s'haguessin quedat sols en la llarga defensa de la ciutat. Al contrari comptaren tothora amb el suport de prou sectors de la ciutat. Durant bona part dels setges, l'opció de resistir responia a l'exigència que tenia

qualsevol comandant de fortalesa de resistir mentre li era possible. Cap al novembre, tanmateix, els oficials que envoltaven Álvarez de Castro començaren a pensar -d'acord amb el codi militar espanyol vigent, les Ordenanzas de Carlos III- que ja no hi havia recursos per a la defensa i que, per tant, podien rendir-se amb honor. Aleshores, però, aquesta lògica militar es veié superada (gràcies en gran part a ser compartida per Álvarez de Castro) per una lògica religiosa que entenia la defensa de Girona com una lluita entre el Bé i el Mal a la fi dels temps. Álvarez de Castro comptà per a això amb el suport del clergat i de diversos membres de la Junta General (a banda, molt probablement, d'altres sectors socials), però allò significatiu per al que ens interessa aquí, és que la darrera paraula la tingué el governador militar, ja fos, primer, Álvarez de Castro, en voler continuar la defensa, ja fos, després, Julián de Bolívar, amb la seva decisió de capitular, seguint no pas la lògica religiosa que havia imperat fins aleshores sinó atenent-se altra cop a una lògica estrictament militar (BARNOSELL, 2010a; BARNOSELL, 2010b, BARNOSELL 2012).

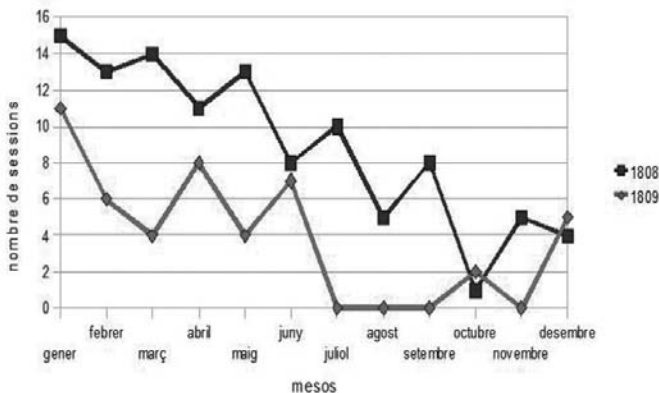
En aquest procés de creixent protagonisme militar, és probable que l'activitat col·legiada de l'Ajuntament es reduís. Així ho semblen indicar les sessions tingudes per l'Ajuntament al llarg de 1808 i 1809. No hi ha cap dubte, per una banda, que els Ajuntaments francesos es revelaren molt més actius. Per altra banda, i acceptant una certa estacionalitat en el nombre de sessions (derivada de la necessària renovació a inicis d'any de determinades comissions de funcionament intern), el 1809 sembla menys actiu -en l'activitat col·legiada de l'ajuntament- que el 1808. Després de 7 sessions tingudes a començaments de juny de 1809 i amb excepció de dues sessions tingudes a l'octubre, a més, el llibre d'acords no con-

serva cap sessió entre mitjans juny i inicis de desembre de 1809. No es pot descartar que els acords no s'hagin conservat (com no s'han conservat els de 1813), però el fet podria ser també un altre indicador d'aquesta activitat més reduïda.

Nombre de sessions a l'Ajuntament de Girona, 1808-1811

Nombre de sessions de l'ajuntament de Girona, per mesos i anys

El municipi francès

El 10/12/1809 Girona signava la capitulació davant de l'exèrcit francès. La nova situació va ressuscitar temporalment l'esmortèida actuació de l'ajuntament borbònic. Efectivament, el nou corregidor francès, Tomàs Puig, prengué jurament a les Juntes Governativa i Militar i a l'Ajuntament, i tot seguit dissolgué les dues primeres i deixà l'Ajuntament en el càrrec fins el 25 de març de 1810, mantenint un ritme notable de sessions (MINALI, 1840:315; SIMÓN, 1985:194-195).

Membres de l'Ajuntament de Girona, 1808 i XII 1809 – III 1810

Càrrec	1808	XII 1809 – III 1810
Regidor degà	Fco. DE DELÁS	Fco. DE DELÁS (noble)
Regidor	Martín DE BURGÜÉS	
Regidor	Buenaventura QUINTANA	(noble)
Regidor	Ramón VILAR	(advocat)
Regidor	Ignacio RIBOT	
Regidor	Ignacio GILABERT	(advocat)
Regidor	Ramón de MANRESA	(noble)a
Regidor	Fco. PARÉS	(advocat)
Diputat	Fco. BALTÁ	
Diputat	Fco. Carlos BEFARÁS	
Diputat	Vicente OLIVA	(impressor)
Diputat	Pío PALLÉS	(“cobrero”)(?)a
Diputat	José SAMBOLA*	
Diputat	Fco. LLACH	(comerciant)
Diputat	Leopoldo PAGÉS	(fuster)
Diputat	Salvador SOLÀ	(botiguer, revenedor de llenços)
Diputat	Narciso RICH	
Diputat	Juan PISERRA	(comerciant)
Síndic Procurador	Antonio GARRIGOLAS	(ciudadà honrat)
Síndic Procurador	Fco. Javier PERRAMÓN	(noble)

Càrrec	1808	XII 1809 – III 1810
Síndic Personer	Ignacio ANDREU SANS	
Síndic Personer	Jaime BONO	(procurador)

Fonts del quadre:

AMGi, Manuals d'acords, febrer-maig 1808; PUIG, 2007: 53;

TORRAS RIBÉ, 2011; SIMÓN, 1985: 187-213

L'ajuntament que actuà entre la capitulació i finals de març de 1810 fou, per tant, i com mostren les dades elaborades per Antoni Simon i recollides en el quadre anterior, essencialment continuista amb l'Ajuntament que havia iniciat la revolta -i això, especialment, en els càrrecs fonamentals dels regidors vitalicis. Sembla clar que el manteniment d'aquest ajuntament fou un acte legalista dels ocupants per justificar la seva actuació municipal, abans no imposessin un nou model. Els regidors eren tots nobles o advocats i això volia dir que el nucli fonamental de l'ajuntament restava en mans de la noblesa. En els altres càrrecs, en canvi, aquest primer ajuntament francès fou més obert socialment que el borbònic, com queda reflectit en el quadre següent, no pas, però, en detriment de la noblesa sinó en una major diversitat entre els plebeus.

Composició social dels ajuntaments gironins de 1808 i XII 1809 - III 1810

Categories socials	1808	XII 1809 – III 1810
Nobles i Doctors	61,54%	60,00%
Comerciants i Artistes	38,46%	20,00%
Menestrals		20,00%
Pagesos		
No consta	7,69%	6,67%

El model francès de regiment municipal i territorial responia als principis de centralisme, uniformitat i jerarquia. Al capdamunt de l'organització territorial hi havia el prefecte, que reunia àmplies atribucions sobre ordre públic, abastament, preus, obres públiques o ensenyament. Per dessota d'ell, sotsprefectes i municipis en depenien estretament. El municipi estava format per maire, adjunts i un consell municipal. Tanmateix, l'ocupació napoleònica no va suposar arreu d'Espanya la imposició d'un mateix model. L'organització municipal de Josep I, format a partir de l'exemple napoleònic, significava un model fèrriment centralista en el qual les municipalitats es buidaven gairebé de contingut i, sobretot, de la minsa autonomia que tenien sota els borbons. El territori s'organitzava, així, en prefectures (on es concentraven competències tradicionalment municipals com hospicis o salut pública), subprefectures i municipis, al capdavant dels quals hi hauria un corregidor al qual s'encomanava el govern municipal, sense funcions judicials de cap mena, auxiliat per un primer regidor amb competències en policia urbana i assessorat per la resta de regidors, el nombre dels quals depenia del nombre d'habitants. A la València ocupada per Suchet, el mariscal va mantenir primer l'ajuntament borbònic i al cap d'uns tres mesos el va substituir per un nou ajuntament, format per un corregidor (també sense funcions judicials) i 20 regidors, sota el control estricte de l'autoritat militar i la funció fonamental del qual fou aprovisionar l'exèrcit invasor, justificat en l'estat de setge de la població, malgrat que també havia de cuidar-se d'hospitals, camins públics, etc. (ORDUÑA, 2003: 265-271; HERNANDO, 2000: 473-526).

A Girona, des del març de 1810 a l'evacuació de la ciutat per les tropes franceses, el març de 1814, s'hi estableix un

règim municipal basat en el sistema francès i fonamentat en el maire o mere i dos adjunts. Segons Simon i Puig els meres i adjunts de Girona entre 1810 i 1813 van ser:

Maires i adjunts de l'Ajuntament de Girona, 1810 - 1813

Any	càrrec	Nom i COGNOM	Posició social
1810	Mere	Josep de PASTORS	Noble
1810	Adjunt 1r	Ramon de MANRESA	Noble
1810	Adjunt 2n	Fco. Llach	Comercian
1811	Mere	Ramón de MANRESA	Noble
1811	Adjunt 1r	Antonio DOMENECH	Metge
1811	Adjunt 2n	Manuel ALEÑA	Advocat
1812	Mere	Narcís ANDREU, baró de Foixà	Noble
1812	Adjunt 1r	Antonio DOMENECH	Metge
1812	Adjunt 2n	Manuel ALEÑA	Advocat
1813	Mere	Narcís ANDREU, baró de Foixà	Noble
1813	Adjunt 1r	Narcís de Burgués	Noble
1813	Adjunt 2n	Narcís de Burgués	Hisendat

Fonts del quadre: SIMÓN, 1985: 195-196; PUIG, 1976: 98

Una vegada més, com es pot comprovar, el predomini dels nobles i doctors era gairebé absolut, fet que va portar ja fa temps a Antoni Simón va afirmar que la vella oligarquia no perdia el control de la ciutat durant el domini napoleònic (SIMÓN, 1985: 196) -si bé, caldria afegir-hi, el va exercir en condicions ben distintes. Ja fa temps que Lluís M. de Puig va valorar positivament la tasca dels homes del Règim Civil a Girona -no pas així dels militars. Malgrat que per sobre dels prefectes hi havia els Intendants, "van ser els prefectes els que van tirar endavant la tasca burocràtica i funcional del Règim

Civil, coordinant totes les branques i desenvolupant una tasca personal intensíssima", especialment al Departament del Ter la capital de la qual era Girona. A partir de 1812, moment de l'annexió de Catalunya a l'Imperi, hom maldà per instal·lar una administració que "reproduïa exactament l'espessa xarxa del sistema francès". Fou aleshores quan a les institucions ja esmentades s'afegiren els Consells Generals, d'Intendència (després de Prefectura), de Districte i de Comuna. En aquesta estructura, la Mereria va "acomplir una tasca molt àmplia" tant pel que fa a la recaptació d'impostos generals (on intentarà rebaixar les contribucions) com pel que fa a una diversitat de competències que, prenent els apartats del pressupost municipal eren administració, policia, higiene, seguretat, obres públiques i camins, allotjaments, casernes, guàrdia nacional, beneficència, sanitat, ensenyament i cultura, culte religiós, festes, hospicis i escombraries. En aquest sentit, Puig constata un notable esforç per "reconstruir, ordenar i millorar la ciutat", amb accions prou importants en urbanisme, beneficència, correus o salubritat -tasca aquesta darrera en la qual el seu interès fou "exemplar". Constatem, finalment, l'ús del català com a llengua oficial almenys durant tot 1810 (PUIG, 1976: 89-108 i 145-167).

El municipi constitucional

El 10 de març de 1814 els francesos evacuaven la ciutat i el 24 hi entrava Ferran VII. Mentre, i com succeïa arreu que els francesos abandonaven el territori, es constituïen noves autoritats espanyoles d'acord amb la Constitució de 1812. Així es féu a Girona el 12 de març, quan es formava un Ajuntament

nomenat a dit pel Cap Polític del Principat. Per primera vegada, fora d'un advocat, tots els seus membres eren plebeus (o, com a mínim, es reconeixien per les seves professions i no per títols).

Primer Ajuntament Constitucional de Girona (nomenat a dit)

Càrrec	Nom i COGNOMS	Posició social
Alcalde 1r	Mariano BERGA	Hisendat
Alcalde 2n	José MATAS	Advocat
Regidor 1r	Fco. Carlos BEFARÁS	Notari
Regidor 2n	Joaquín RIBOT	Notari
Regidor 3r	José BOU	Notari
Regidor 4t	Benito CASTELLAR	Procurador
Regidor 5è	Joaquín MASANET	Farmacèutic
Regidor 6è	Juan PISERRA	Comerciant
Regidor 7è	José FELIU	Adroguer
Regidor 8è	Esteban PUIG	Llauner
Síndic 1r	Fco. ESCARRÁ	Advocat
Síndic 2n	Carlos PRAT PLANA	Escrivà

Font: SIMÓN, 1985: 199

El dia 23 era el "M.I. Ayuntamiento provisional Constitucional" el que comunicava que "nuestro idolatrado Monarca el Señor Don Fernando VII. (que Dios guarde) está muy próximo á entrar en territorio de nuestra amada patria" i que "Tan feliz momento, os proporcionará el inexplicable placer de ser los primeros de disfrutar en esta Ciudad, de la amable, y respetuosa presencia de S.M. para el recobro de la cual, podéis vanagloriaros de haber cooperado en gran parte, á costa de los mas heroicos sacrificios, que os han ya grangeado á la faz del mundo, el

glorioso timbre de beneméritos Españoles" (AMGi, Bans). El 19 aquest Ajuntament havia proclamat la Constitució de Cadis i tot seguit convocava eleccions, que es realitzaren el 3 d'abril. A partir dels seus resultats, que figuren en el quadre següent, hom hi constata el retorn de la noblesa a l'Ajuntament i el seu predomini abassegador junt amb comerciants i artistes. I la continuïtat de noms com el baró de Foixà, de Ramón de Manresa o de Baltá, mostra sens dubte de la capacitat d'aquests sectors socials per mantenir-se al municipi passés el que passés.

Membres de l'Ajuntament constitucional de Girona, segons eleccions de 3/4/1814

Càrrec	Nom i COGNOMS	Posició social
Alcalde 1r	Narciso de FOXÁ	Noble
Alcalde 2n	José MATAS	Advocat
Regidor 1r	Fco. de CAMPS	Noble
Regidor 2n	Ramón de MANRESA	Noble
Regidor 3r	Salvador SOLÁ Botiguer	Botiguer
Regidor 4t	Fco. BALTÁ	Comerciant i Hisendat
Regidor 5è	Juan PISERRA	Comerciant
Regidor 6è	José MERCADER	Comerciant
Regidor 7è	Fco. VILARET	Blanquer
Regidor 8è	Fco. BORGAS	Argenter
Síndic 1r	Ramón CARRERAS	Apotecari
Síndic 2n	Carlos PRAT	Escrivà

Font: SIMÓN, 1985: 199

El model gadità era un model d'ajuntament basat no només en un concepte molt diferent de la sobirania del que es fonamentava el borbònic, sinó també molt diferent en el seu funcionament pràctic. Acabada la guerra, tanmateix, Ferran VII se'n desdiria prou de pressa, del seu suport inicial a la Constitució, i el 30/7/1814 s'ordenava dissoldre els ajuntaments constitucionals -fet que a Girona s'endarreriria prou, fins el 24 d'octubre (SIMÓN, 1985: 198-199).

Reflexions finals

El món del govern de la ciutat de Girona apareix, en el període aquí objecte d'estudi, com un món molt tancat. Masculí, per descomptat, i en mans sobretot d'una noblesa formada a parts iguals per nobles estrictes i doctors. En llocs secundaris apareix un altre grup de comerciants i artistes. Només en moments molt concrets aquest ajuntament sembla obrir-se una mica als sectors menestrals: en el primer ajuntament francès i en l'ajuntament de designació per part del Cap Polític una vegada els francesos van evacuar la ciutat.

El grup que domina l'ajuntament, per tant, és un grup noble. Però no hauríem d'imaginar-nos aquest grup com a una simple reminiscència d'Antic Règim. Ans el contrari, estudis recents els mostren com un grup social molt més complex que el que la paraula “noble” -lligada, ens sembla, als temps feudals- podria suposar. Efectivament, dels 11 nobles estrictes (exclusos doctors en drets i medicina) que ens descriuen les fonts, entre 4 i 7 són, en realitat, el que es podria qualificar de nobles - hisendats, com mostra el quadre següent.

Nobles i nobles hisendats a Girona

Nobles	Cognom i nom	Nobles-hisendats
ANDREU	Narcís	baró de Foixà
BURGUÉS	Martín de ?	
BURGUÉS	Narcís de	
CAMPS	Fco de	
DELÁS	fco de	
GARRIGOLAS	Antonio	
MANRESA	Ramon de	Noble-hisendat
PASTORS	Josep de	Noble-hisendat
PERRAMÓN	Fco Javier	Noble-hisendat
QUINTANA	Buenaventura	
SAMBOLA	José	Noble-hisendat

Fonts: quadres anteriors; CONGOST (1990); BOSCH (2006).

La paraula hisendat va passar a denominar, en el tombant dels segles XVIII i XIX, un grup social els ingressos del qual provenien principalment de la renda de la terra i no pas de la renda feudal. Per renda de la terra s'entenen els ingressos que provenen del domini útil de la terra, mentre que per renda feudal s'entenen els ingressos que provenen del domini directe (CONGOST, 1990: 33-52 i 138-139). En un procés que havia durat centúries i que havia culminat al segle XVIII, s'havia produït l'ascens social d'una minoria de propietaris rurals, molts d'ells descendents d'antics pagesos de remença, que podien viure de les seves rendes, sense treballar (BOSH, 2002). Molts d'ells s'havien anat ennoblint, de manera que a inicis del segle XIX una part de la “noblesa” gironina la formaven aquestes famílies de propietaris rurals, els ingressos de les

quals provenien de l'explotació del domini útil i eren, per tant, molt diferents del que normalment imaginem com a velles nissagues feudals. En el canvi de segle les diferències d'estatus entre “nobles” i “hisendats” s'esvaïen (fet que hauria de portar, potser, a revisar també les afirmacions de Torras Ribé sobre la discordança entre poder polític i econòmic a Girona). El 1793, Narciso de Burgués es negava a fer guàrdies a les portes de la ciutat per no barrejar-se amb els plebeus i afirmava que “se equivoca ese mui Ilustre Ayuntamiento en pensar que yo alterne con las Clases que no me corresponden ni menos en que nunca adopte el sistema de igualdad”. Però un fill de la família, Martín de Burgués, participaria activament en la tasca d'organitzar un exèrcit, el 1795, en el qual nobles i hisendats compartirien els càrrecs d'oficials. I un membre de la família del Perramón, José Perramón, que el 1793 tampoc volia fer guàrdies com de Burgués, el 1800 signava en representant dels “hisendats”, una etiqueta, ens diu Rosa Congost, “que ara ja incloïa els títols nobiliaris” (CONGOST, 2001: 393-394).

En contraposició a aquests sectors, he intentat diferenciar, encara que només sigui per les ocupacions, entre comerciants i artistes per una banda i menestrals per l'altra, però hem parlat sobretot de plebeus. Cal parlar de plebeus perquè aquesta diferenciació estamental era fonamental a l'època. I també, perquè malgrat que com he dit he intentat diferenciar entre artistes i de menestrals, aquests grups necessiten d'una anàlisi sociològica a la Girona de l'època que no està fet.

Ens caldria, també, una anàlisi detinguda de l'activitat concreta de l'Ajuntament, més enllà de les pinzellades impressionistes que he fet. Malgrat l'estricta subjecció de l'ajuntament a les seves autoritats superiors -corregidor, Junta

de Govern, prefecte-, cal no oblidar que les competències que gestionava eren fonamentals per a la ciutat -com el seu abastament- i que, per tant, podien ser font d'enriquiment, d'influència social, de clientelisme, i de prestigi o de desprestigi segons es resolguessin.

I per acabar, autors com Simón i Puig han insistit en el caràcter immòbil de la societat gironina del moment. Simón, per exemple, destacava “la permanencia de una estructura social jerarquizada y dominada por las clases privilegiadas del Antiguo Régimen” en la qual dominava “la prepotencia de la nobleza y del clero”. Amb la Revolució Liberal es produiria un “cambio sin cambio”, o en paraules de Puig “a Girona persistirà la vella societat amb la classe dominant de sempre controlant la vida ciutadana (...) llavors metabolitzats en liberals isabelins”. Aquest immobilisme social seria a la base de l'immobilisme en l'Ajuntament: “la continuidad en el gobierno de la Ciudad es inquebrantable” malgrat la dominació francesa i en el breu interregne constitucional de 1814 “la nobleza controla los puestos clave”, afirma Simón, de manera semblant a Puig que afirma que l'oligarquia “seguia ocupant l'ajuntament”, durant el breu interregne constitucional de 1814, “com si res no hagués passat” (SIMÓN, 1985: 196 i 234; PUIG, 2007:79 i 96-97). Ja hem vist que aquestes afirmacions s'invaliden amb gran part quan es fa una anàlisi concreta d'aquesta “noblesa” que, lluny de romandre immòbil, s'estava transformant profundament. Cal advertir, al mateix temps, que no disposem a hores d'ara d'una bona anàlisi de les actituds polítiques existents a Girona durant la Guerra del Francès. No sabem, per posar un exemple, qui eren els que feren burla del nomenament de Sant Narcís com a Generalíssim ni qui eren els “agonizantes” que denunciava el metge Nieto Samaniego,

que enlloc de recolzar la defensa com havien de fer “por sus luces ó por su profesión”, en canvi, només parlaven de derrota. Cal tenir present, també, que si la guerra mantenia per una banda les diferències socials o estamentals, per l'altra, podia també desdibuixar-les, com ja havia passat durant la Guerra Gran i com passà també durant la Guerra del Francès, com en el cas, per posar un exemple, de l'ordre d'Álvarez de Castro d'imposar pena de mort a qualsevol “sea de la clase, grado o condición que fuere” que parlés de rendició. Tampoc no sabem si l'endarreriment de gairebé tres mesos de cessament de l'Ajuntament constitucional i restabliment del de 1808 tingué o no alguna significació política (NIETO SAMANIEGO, 1810: 145; BARNOSELL, 2010a i 2011: 11). Seran, tots aquests, elements essencials per analitzar el trencament del consens absolutista, una qüestió clau, al capdavant, en la crisi de l'Antic Règim.

Fonts

- Arxiu Municipal de Girona, Ple de la Corporació, Manuals d'Acords
- Arxiu Municipal de Girona, I.1.2.19 Bans

Bibliografia

- ALBERCH, Ramon i Josep QUER, 2001, *La Girona del set-cents. Els límits d'una transformació (1700-1792)*, Girona, Ajuntament de Girona/ Diputació de Girona.
- BARNOSELL, Genís, 2010a, “Álvarez de Castro y el sitio de Gerona de 1809: deber militar e imperativo religioso en la defensa de la ciudad / Álvarez de Castro i el setge de Girona: deure militar i imperatiu religiosos en la defensa de la ciutat”, a SEGURA/ SANZ, coord. 2010, p. 110-123.

- BARNOSELL, Genís, 2010b, “La Guerra de la Independencia como guerra religiosa: el ejemplo de los sitios de Zaragoza y Gerona”, *Nuevo Mundo Mundos Nuevos*, Debates, [En línea], Puesto en línea el 18 mayo 2010. URL: <http://nuevomundo.revues.org/59671>. Consultat el 16/4/2012.
- BARNOSELL, Genís, coord. 2010, *La Guerra del Francès a les comarques gironines, 1808-1814*, Girona, Patronat Eiximenis de la Diputació de Girona.
- BARNOSELL, Genís, 2011, “Los sitios de Girona durante la Guerra de la Independencia (1808-1809): más allá del mito”, *Historia Social*, 2011, p. 3-19.
- BARNOSELL, Genís, 2012, “God and Freedom: Radical Liberalism, Republicanism, and Religion in Spain, 1808–1847”, *International Review of Social History*, 57/1, p. 37-59.
- BOHIGAS, Jordi / Enric Mirambell / Enric Prat / Pep Vila / Núria Surià, 2009: "La crònica de l'argenter Miquel Feu sobre la Guerra del Francès a Girona ciutat i comarques", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. L, p. 357-470.
- BOSCH, Mònica, “Girona, capital d'hisendats”, dins Lluís Costa, dir. *Història de Girona*, Girona, CCG Edicions, 2006.
- BOSCH, Mònica, “Els hisendats com a classe dirigent: l'exemple de la regió de Girona”, *Plecs d'història local*, 99 (juny 2002), p. 52-55.
- CERRO, Rafel, 2007, "Lletrats al servei dels Borbons: els alcaldes majors i tinents de corregidor de Girona durant el segle XVIII", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. XLVIII, p. 287-309.
- CONGOST, Rosa, *Els propietaris i els altres*, Eumo, Vic, 1990.
- CONGOST, Rosa, “Guerra, pàtria i estadística: el despestar polític dels hisendats gironins (1795-1800)”, *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XLII, 2001, p. 379-395.
- GRAHIT, Emilio, 1894, *Reseña histórica de los sitios de Gerona*, Girona, 2 vols.
- HERNANDO, M.Pilar, 2003, *El ayuntamiento de Valencia a principios del s.XIX. Tres modelos de organización 1800-1814*, tesi doctoral inèdita, Universitat de València.
- HOCQUELLET, Richard, 2008, “Élites locales y levantamiento patriótico: la composición de las juntas provinciales de 1808”, *Historia y Política*, 19, p. 129-150.
- MEDRANO, José, s.f. [s.XIX], *Defensa y sitios de Gerona en los años de*

- 1808 y 1809, dedicados a Daoiz y Velarde / Por su compañero de armas y amigo D. José Medrano y Treviño, Teniente Coronel retirado de Artillería*, manuscrit, Biblioteca del Senado, Madrid – España.
- MERCADER, Joan, 1957, *Els capitans generals. El segle XVIII*, Barcelona, Teide.
 - MINALI, Guillermo, 1840, *Historia militar de Gerona, que comprende especialmente los dos sitios de 1808 y 1809*, Girona.
 - MOLINER, Antonio, 1997, *Revolución burguesa y movimiento juntero en España*, Lleida, Milenio.
 - MORALES, Francesc Xavier / Jordi Bohigas, 2010, *Girona 1808-1809. Setges, guerra i societat a la Catalunya del nord-est*, Girona, Diputació de Girona.
 - NIETO Samaniego, Juan Andrés, 1810, *Memorial histórico de los sucesos más notables de armas, y estado de la salud pública durante el último sitio de la plaza de Gerona*, Tarragona, 1810.
 - ORDUÑA, Enrique, 2003, *Municipios y provincias*, Federación Española de Municipios y Provincias / INAP / CEPC.
 - PUIG, Lluís M. De, 1976, *Girona francesa, 1812/1814*, Girona, Gòthia.
 - PUIG, Lluís M. de, 2007, *Girona, guerra i absolutisme. Resistència al francès i defensa de l'antic règim (1793-1833)*, Girona, Ajuntament de Girona / Diputació de Girona.
 - SEGURA, Germán / Enrique Sanz, coord. 2010, *Álvarez de Castro y su tiempo / i el seu temps (1749-1810)*, Madrid, Ministerio de Defensa.
 - SIMÓN, Antoni, 1985, *La crisis del Antiguo Régimen en Girona*, Barcelona, UAB.
 - TOMÁS y VALIENTE, Francisco, 1999, *Gobierno e instituciones en la España del Antiguo Régimen*, Madrid, Alianza Editorial.
 - TORRAS RIBÉ, Josep M., 1983, *Els municipis catalans del'Antic Règim, 1453-1808*, Barcelona, Curial
 - TORRAS RIBÉ, Josep M., 2011, “De jurats a regidors. L'ajuntament borbònic de Girona en el segle XVIII”, a VVAA, 2011, *El govern de la ciutat (I)...*, p .133-173.
 - VVAA, 2011, *El govern de la ciutat (I): de la Gerunda romana (segle I aC) a la Girona borbònica (segle XVIII)*, Girona, Ajuntament de Girona.

